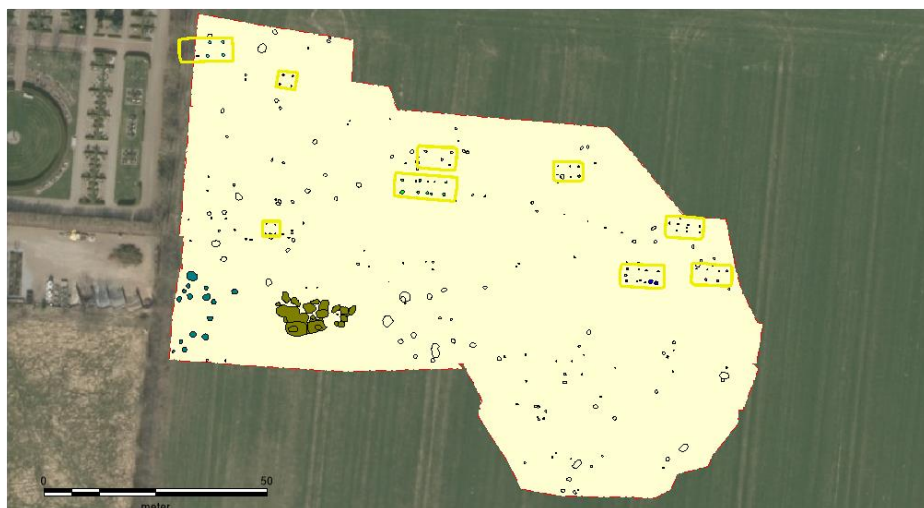

Kulturhistorisk rapport

Udgravning ved Støvring kirke

J.nr. ÅHM 7015

Udgravning Maj 2019.

Rapport udfærdiget af: Lasse Norring Andersen og Niels Haue

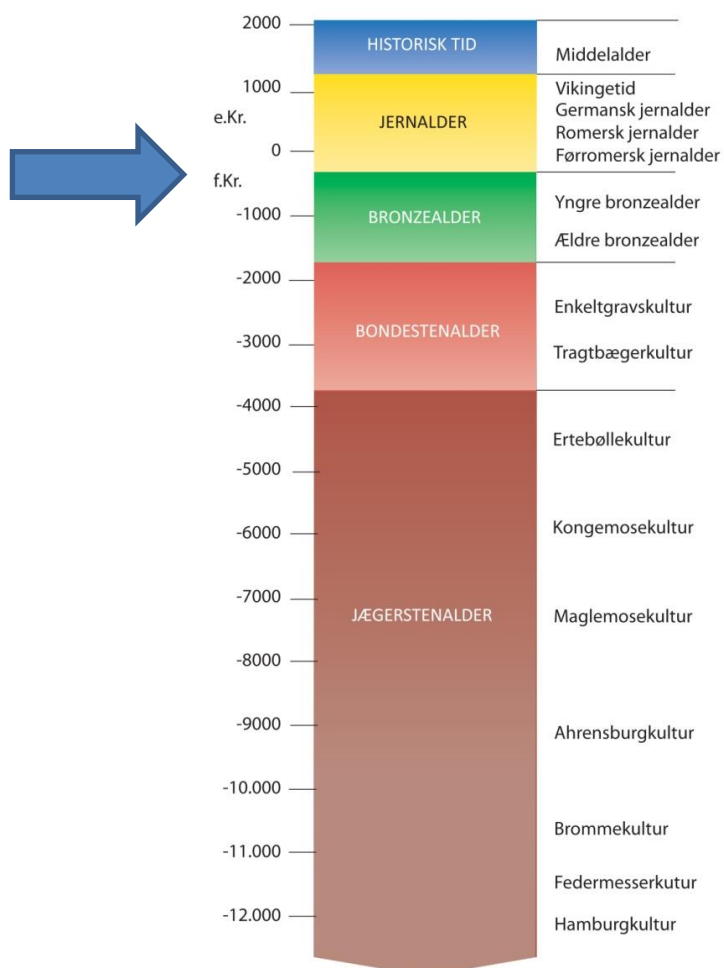
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	7
Udgravningsdata.....	8

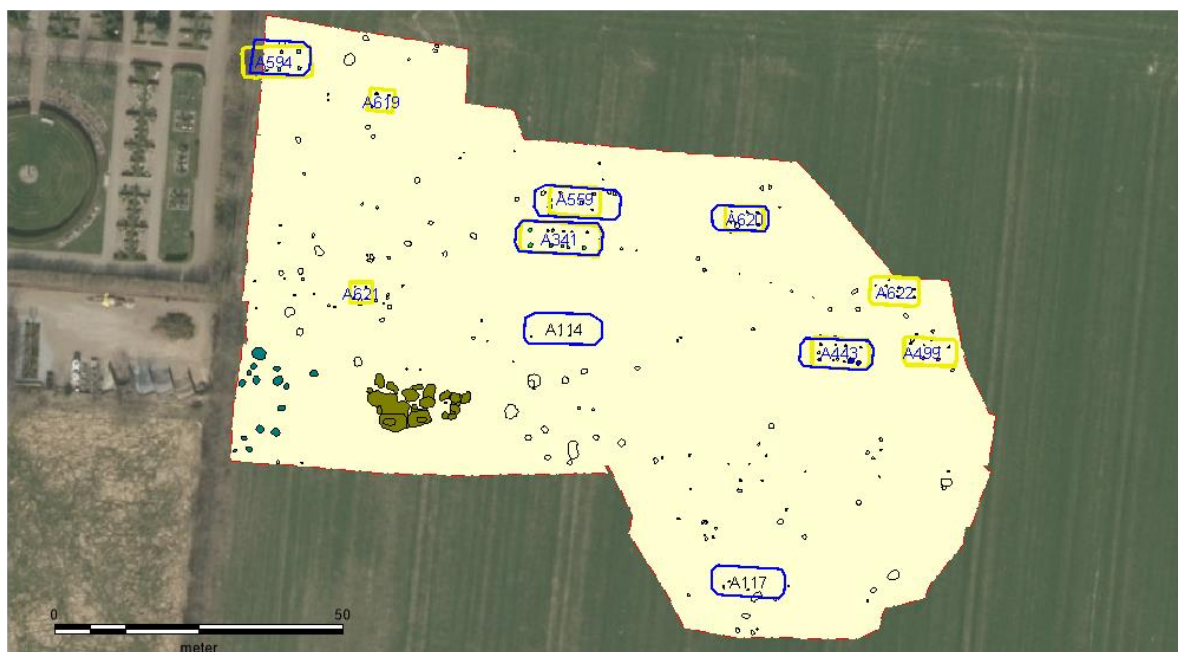

Indledning

Ved udgravningen fremkom spor af syv treskibede langhuse, to staklader, et grubekompleks, en klynge af kogestensgruber og en mulig brønd. Herudover mange løse anlæg, hvis funktion det ikke var muligt at bestemme nærmere. De fundne anlæg kan med baggrund i fund af keramik dateres til overgangen mellem bronze- og jernalder (ca. år 600-400 f.Kr.).

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med planlagt byggemodning blev arealet øst for Støvring kirke forundersøgt i efteråret 2018. Ved forundersøgelsen fremkom flere spor af langhuse fra oldtiden, et udsmidslag samt en del nedgravninger. Desuden blev der fundet en enligt placeret urnegrav i markens nordøstlige hjørne. Et fundområde på godt 8.000 m² blev indstillet til en efterfølgende udgravning.

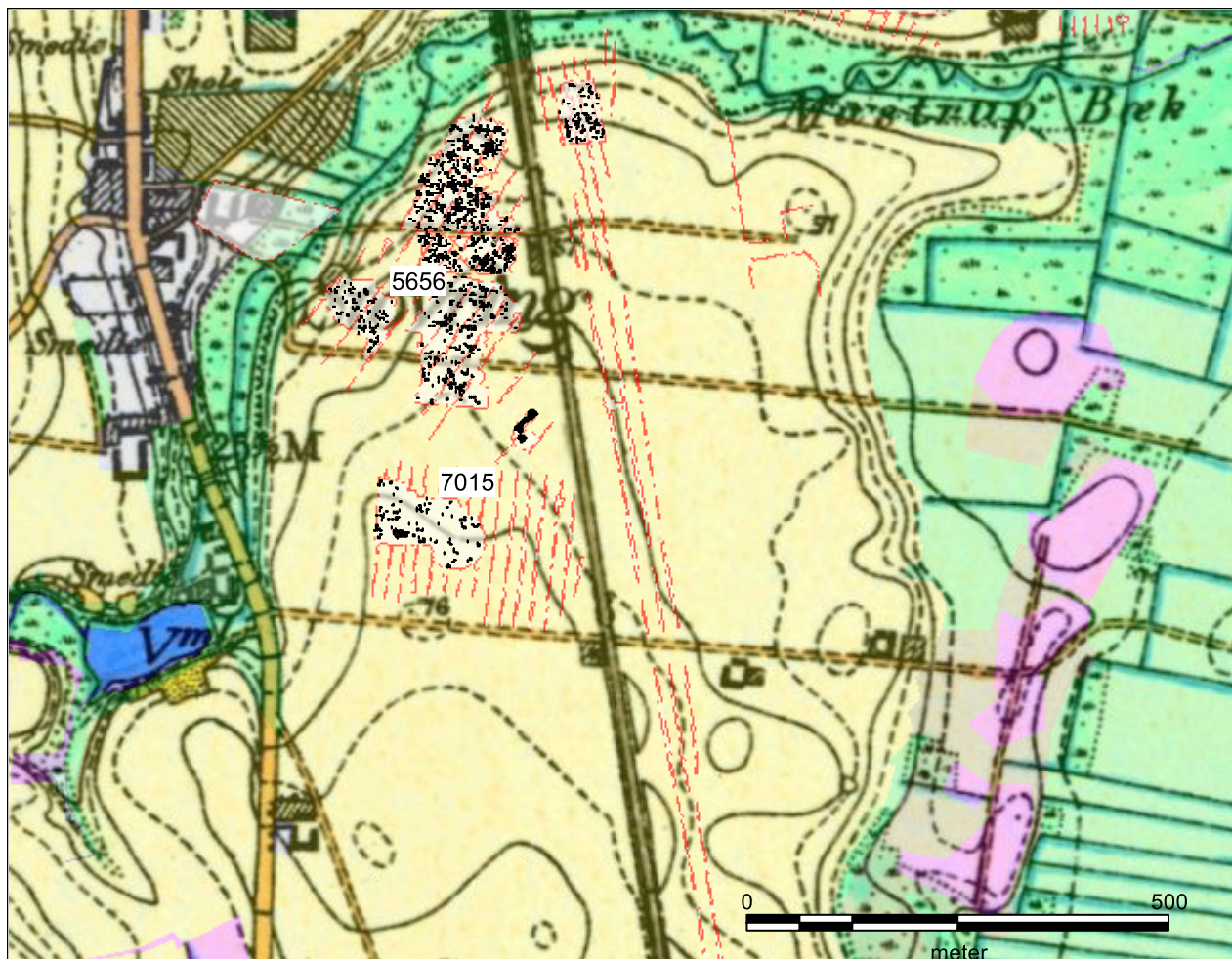

Figur 1 Udgravningsområdet med opmålte fortidsminder. De fundne bygninger er markeret med gult og blå omrids. Kogestensgruberne er markeret med mørkegrønt, og grubekomplekset er markeret med brunt. Vest for udgravningen ligger Støvring kirkes kirkegård.

Lokalområdet i oldtiden

Udgravningsarealet er placeret på den vestlige del af flad mark, som mod vest grænser op til Støvring Kirkes kirkegård. På ældre kort er bebyggelsen placeret højt på et næs, der mod vest og nord afgrænses af Mastrup bæk, og som mod øst afgrænses af engarealerne ved Lindensborg Å. Gennem de seneste 20 år har museet foretaget flere udgravninger på dette næs, og nord for det pågældende areal blev resterne af en landsby fra en senere del af jernalderen (ca. 300 e.Kr. – 600 e.Kr.) udgravet tilbage i 2006 (ÅHM 5656). Knap 40 langhuse og otte grubehuse blev undersøgt ved den lejlighed, foruden enkelte langhuse fra bronzealderen. Med de nye udgravninger mod syd kan endnu en periode knyttes til bopladsens historie.

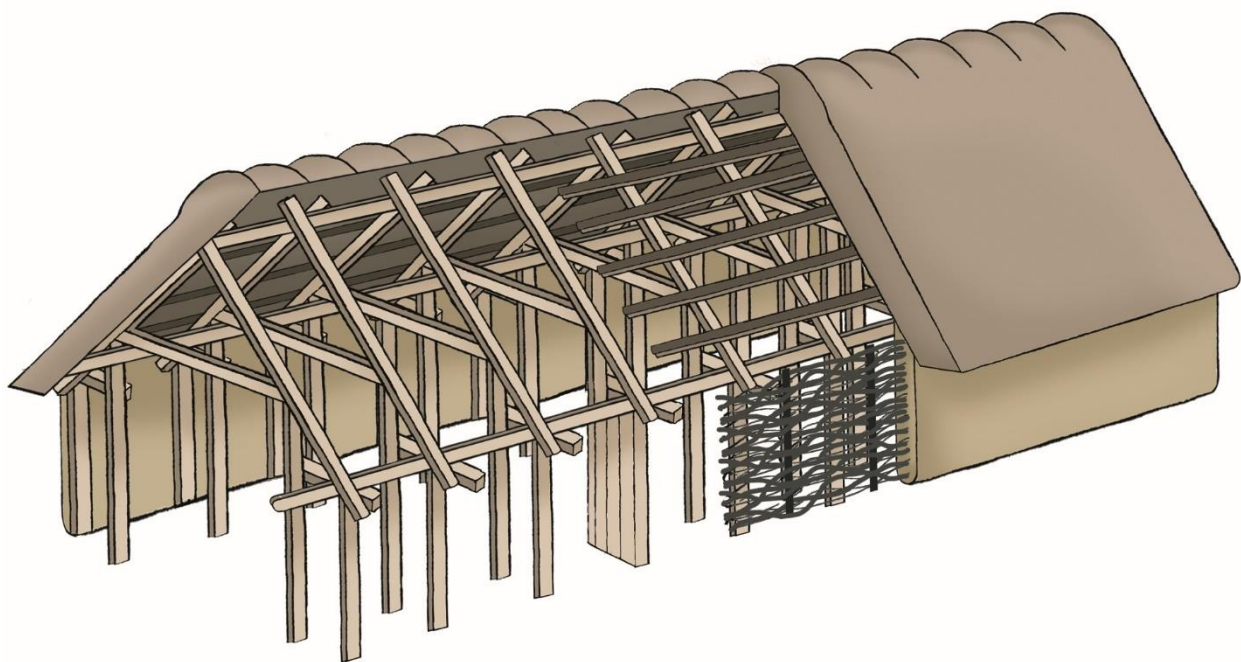
Næsset har formentlig huset en mindre landsby gennem store dele af jernalderen. Det er muligt at bebyggelsen skal tolkes som Støvrings forgænger, hvor bopladsen på et tidspunkt i yngre jernalder flytter over på vestsiden af Mastrup Bæk. Stednavnet Støvring (med endelsen -ing) har netop sin oprindelse tilbage til jernalderen.

Figur 2 Arkæologiske udgravninger og forundersøgelser i lokalområdet. Udgravningsfeltet ved Støvring kirke er angivet med 7015. Landsbyen fra Baggrundskort: De høje målebordsblade fra ca. 1880 farvelagt ud fra arealanvendelsen år 1800 (gul=ager, grøn=vådområde og lilla=hede).

Undersøgelsens resultater

Under udgravningen fandtes spor fra to staklader og syv treskibede langhuse fra overgangen mellem bronze- og jernalder. Herudover fandtes et større grubekompleks samt en stor koncentration af kogestensgruber i udgravningsfeltets sydvestlige hjørne. De fundne anlægsspor består primært af bevarede stolpehuller, som med sin mørke fyld tydeligt fremstår som kontrast til den lyse undergrund. I visse tilfælde er der også bevaret stolpespor, dvs. formuldede rester af en stolpe, som har været efterladt i jorden.

Figur 3 Rekonstruktion af et treskibet langhus. Typisk finder man spor fra beboelse i husets vestlige ende, mens man finder spor af dyrehold i husets østlige ende. Husets tag bæres af tagbærende stolper, som står parvist gennem hele husets konstruktion.

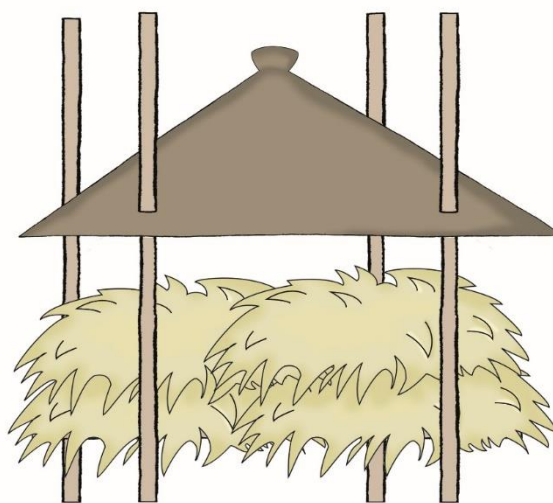
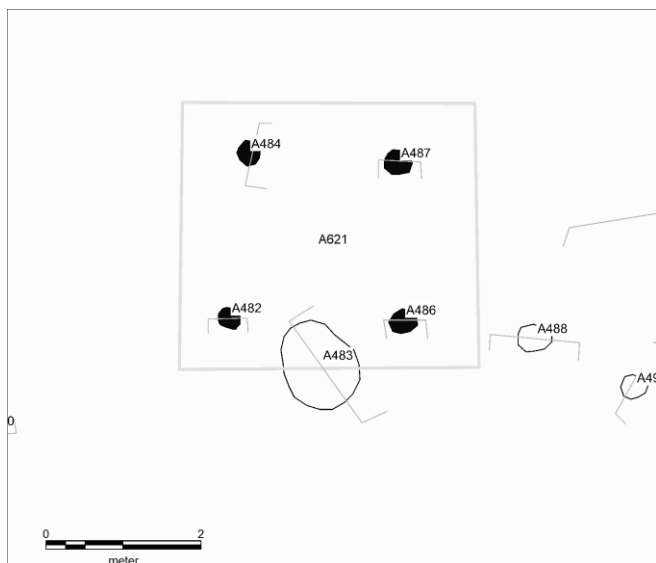
Figur 4 Det bedst bevarede langhus på udgravningen. Stolpehullerne er markeret med gråt, og husets formodede udstrækning med grå streg. Det særlige ved dette hus er rækken af stolpehuller i østenden. Disse har sandsynligvis udgjort husets gavl. De to rækker som løber i øst-vestlig retning udgør husets tagbærende stolper.

Langhusene har været relativ små med en længde på mellem 8 og 14 meter, mens bredden kan anslås til ca. 5 m. Langhusene rummer ingen bevarede spor af en funktionsopdeling, men ud fra andre udgravninger i Himmerland kan husets vestlige del som udgangspunkt opfattes som beboelsesdel, hvor et ildsted har opvarmet denne del af huset, mens husets østlige del har huset dyreholdet.

I grubekomplekset fremkom store mængder af keramik fra overgangsperioden bronzealder og førromersk jernalder. Med forsigtighed kan denne dateringsramme overføres til de nærliggende langhuse, men en nærmere datering afventer kommende kulstof-14-dateringer af trækul udtaget fra fylden i husenes stolpehuller.

Figur 5 udvalgt keramik fra grubekomplekset syd og vest for langhusene.

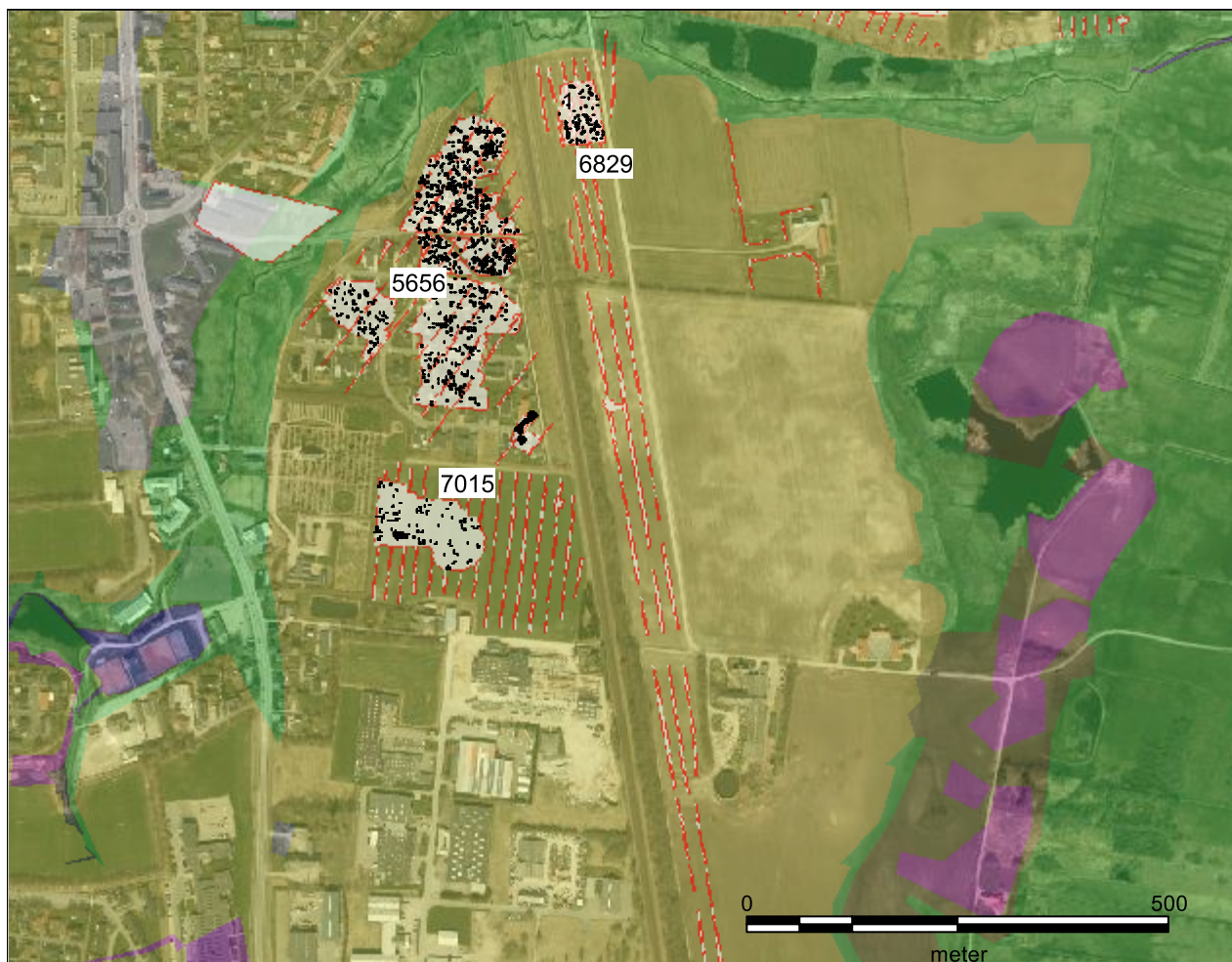
Figur 6 Til venstre ses et såkaldt firestolpeanlæg, hvor fire ensartede stolpehuller formodes at udgøre en simpel bygning. Der er sandsynligvis tale om en staklade. Stakladen blev brugt til at holde brænde, korn og andet tørt. Rekonstruktion af staklade ses til højre.

Sammenfatning og perspektivering

Hvorvidt de fundne langhuse har udgjort en mindre landsby er vanskelig at afgøre. Det er nok mere sandsynligt at husene repræsenterer en eller to samtidige gårde, der gennem 100-200 år har udgjort en boplads på næsset øst for Mastrup Bæk. Oldtidens langhuse var træbyggede og råd i de nedgravede stolper satte en naturlig grænse for husenes levetid. Husene har næppe stået i mere end 30 år, førend et nyt langhus skulle opføres i nærheden af den udtjente bolig. Nord for det undersøgte areal blev enkelte langhuse fra bronzealderen udgravet i 2006. Disse langhuse må formodes at være en forgænger til den netop undersøgte boplads. En større landsby blev ligeledes undersøgt nordligst på næsset i 2006. Denne landsby kan dateres til perioden 300-600 e.Kr. og er således væsentlig yngre end bebyggelsen øst for Støvring Kirke.

Hvorvidt der har været bebyggelseskontinuitet på næsset i de mellemliggende 700 år kan endnu ikke afgøres, da størstedelen af næssets østlige del ikke endnu ikke er blevet arkæologisk forundersøgt (se nedenstående kort). Ved en nyligt overstået udgravning øst for jernbanen (ÅHM 6829) har museet dog fremgravet resterne af tre langhuse, der tentativt kan dateres til århundrederne f.Kr.

De foreløbige analyser tyder således på, at bopladsen på det omtalte næs kan føres tilbage til bronzealderen. I løbet af jernalderen flytter bebyggelsen rundt på det velafgrænsede næs og i germansk jernalder (ca. 400-500 e.Kr.) udgør bopladsen en mindre landsby. Det er sandsynligt at denne landsby skal betragtes som Støvrings forgænger, blot placeret på østsiden af Mastrup bæk.

Figur 7 De arkæologiske udgravninger øst for Støvring. Baggrundskort ortofoto 2018 farvelagt ud fra landskabsudnyttelsen år 1800.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker:

Jensen, Jørgen – Danmarks oldtid – Fra stenalder til vikingetid. Gyldendal, 2013.

Udgravningsdata

Støvring kirke

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 7015
- Fund & Fortidsminder: 12.05.02 sb 255
- Kulturstyrelsen jnr. 18/05285
- Bygherre: Rebild Kommune
- Undersøgt areal: 8752 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Udgravningsleder Lasse Norring Andersen
 - Arkæolog Michael Sørensen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyllands Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg